Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 15 mars 1918 kl. 2 e. m.

Bevillningsutskottets memorial angående skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning av det gällande tullsystemets verkningar.

Närvarande: herrar Hammarström, Röing, Ollas Ericsson *), Jacob Larsson, Antonsson *), Östberg, Källman, Nilsson i Bonarp *), Månsson i Hagaström, Holmström, Jonsson i Hökhult *), Nilsson i Kristianstad, Berg i Staby *), Bergman, Knaust, Forssman, Eliasson *), Söderberg, Johannes Åkesson och Wikström.

*) Icke närvarit vid justeringen av memorialet.

När under senare delen av 1800-talet den frihandelsprincip, som tidigare genomträngt och blivit förhärskande i europeisk handelspolitik, inom vissa ledande kontinentala stater, främst Tyskland, fick vika för en protektionistisk strömning, skedde även i vårt land en återgång från relativ frihandels- till utpräglad tullskyddspolitik. Genombrottet skedde, som bekant, vid 1888 års riksdag med införandet av tull å olika slag av spannmål. Och fyra år senare, vid 1892 års riksdag, då genom utlöpandet av förut hindrande tarifftraktater en friare rådighet över tulltaxan vunnits, blev tullskyddssystemet fullständigare genomfört även beträffande industritullar.

Vrånsett den vid 1906 års riksdag i samband med godkännandet av en mellan Sverige och Tyska riket avslutad handels- och sjöfartstraktat vidtagna partiella omläggningen av tulltaxan samt vissa tid efter annan beslutade mindre väsentliga jämkningar, förblev efter tullskydds-

systemets fullständiga genomförande vår tullagstiftning i huvudsak oförändrad under nära två årtionden. Först vid 1910 års riksdag vidtogs en omfattande revision av tulltaxan. Huvudsyftet med denna revision synes hava varit att med ledning av erfarenheterna från de underhandlingar, vilka föregingo avslutandet av förutnämnda handels- och sjöfartstraktat, göra tulltaxan bättre lämpad att läggas till grund för dylika underhandlingar, vilka då vore nära förestående. Det förutsattes emellertid, att revisionens resultat skulle i möjligaste mån lämna den gällande tullagstiftningens *allmänna grunder* orubbade.

Förberedandet av 1910 års revision hade utförts av en år 1906 tillsatt tulltaxekommitté, vars betänkande och förslag till förordning med ny tulltaxa avgivits den 3 maj 1909. Uti ett av kommerskollegium och generaltullstyrelsen den 8 december 1909 över kommitténs förslag avgivet gemensamt utlåtande anförde ämbetsverken inledningsvis bland annat, att för rätta bedömandet av hela innebörden i förslaget det skulle hava varit av vikt, att ämbetsverken vid förslagets granskning kunnat stödja sig på en allsidig utredning i fråga om de verkningar, skyddssystemet dittills visat sig medföra, men en så beskaffad utredning hade icke av kommittén framlagts.

Tanken på en dylik utredning framfördes även uti en med anledning av Kungl. Maj:ts proposition till 1910 års riksdag med förslag till ny tulltaxa inom andra kammaren av 34 ledamöter väckt motion, i vars syfte ytterligare 21 av kammarens ledamöter instämt. I denna motion yrkades nämligen bland annat, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt verkställa en möjligast allsidig utredning rörande tullsystemets verkningar, men den sålunda påyrkade utredningen sammanknöts i motionen med frågan om lämpligheten av det gällande systemets avskrivning eller modifiering samt med jämväl framställt yrkande om uppgörande av plan för det statsfinansiella ordnandet av systemets delvisa avlösande.

Med anledning av denna motion anförde bevillningsutskottet i avgivet betänkande bland annat, att hänsynen till den handelspolitiska ställningen med tvingande nödvändighet föranledde att då bygga på den bestående grunden. Annat hade icke heller ifrågasatts från något håll, då vid 1906 års riksdag frågan om tulltaxans revision på allvar upptagits. Både regering och riksdag hade i detta hänseende varit fullt ense. Vid sådant förhållande syntes kravet på en utredning av det nuvarande

tullsystemets verkningar, i överensstämmelse med vad som påyrkats i ovannämnda motion — av huru stort intresse en sådan undersökning än i och för sig finge anses vara — icke kunna utan våda för landets vitala intressen sammanbindas med den då föreliggande frågan. För visso borde tulltaxerevisionen icke uppskjutas i avvaktan på en dylik utredning, lika tidskrävande som svår att utföra, för så vitt den skulle kunna bliva av fullt objektiv beskaffenhet. Ett sådant förfarande hade emellertid ifrågasatts i ifrågavarande motion. Utskottet hemställde därför, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, vilken hemställan av riksdagen bifölls.

Vid riksdagarna åren 1911 och 1912 väcktes, vartdera året av flere ledamöter av andra kammaren, motioner, däri påyrkades bland annat en sådan utredning, som i ovanberörda motion vid 1910 års riksdag ifrågasatts. Ej heller ifrågavarande motioner föranledde någon riksdagens åtgärd. Vad den vid 1911 års riksdag väckta motionen angår, uttalade bevillningsutskottet, att utskottet funne det uppenbart, att den dåvarande tidpunkten vore allt annat än lämplig för beslut om en sådan utredning, som blivit av motionärerna ifrågasatt. Vid sådant förhållande hade utskottet ansett sig kunna, utan att ingå i närmare granskning av skälen för motionärernas yrkande, inskränka sig till att avstyrka motionen. — Beträffande den motion, som väcktes år 1912, anförde bevillningsutskottet, att av motionen framginge, att den ifrågasatta utredningen icke skulle inskränka sig till att allenast bliva en undersökning rörande de verkningar, tullsystemet medfört å olika områden inom vårt ekonomiska liv, utan att densamma fastmer skulle från början inriktas på möjligheten att helt eller åtminstone i betydande omfattning avskriva det nu gällande tullsystemet. Med den innebörd, motionen sålunda ägde, syntes den böra bedömas ur synpunkten, huruvida det under då rådande förhållanden vore tänkbart att, med behörig hänsyn tagen till såväl statens som näringarnas intressen, vidtaga en så väsentlig rubbning i vår nationalekonomiska politik, som de av motionärerna i utsikt ställda åtgärderna innebure. Betraktad ur nämnda synpunkt avstyrkte utskottet motionen.

Även vid 1913 års riksdag väcktes några motioner, som i detta sammanhang äro av intresse. Sålunda yrkades i en motion av åtskilliga ledamöter av andra kammaren bland annat, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära skyndsam utredning angående på vad sätt Sveriges handelspolitik måtte utvecklas i riktning mot frihandel.

I sitt med anledning av denna motion avgivna betänkande framhöll bevillningsutskottet till en början, att den företeelse, som syntes vara

den förnämsta grunden för motionen, nämligen levnadskostnadernas fördyrande, för visso vore en angelägenhet av den ingripande betydelse för både den enskilda och allmänna hushållningen, att den påkallade allvarsamt och omedelbart beaktande från statsmakternas sida. Bland orsakerna till denna dyrtid, vilka säkerligen vore av mångskiftande art, angav utskottet ur en viss inom kommerskollegium verkställd förberedande utredning angående stegringen av levnadskostnaderna följande omständigheter, nämligen stegrad guldproduktion, ökning av kreditmedelcirkulationen samt tullväsendet och trustväsendet, varav de två förstnämnda kunde betraktas såsom allmängiltiga orsaker till prisstegringen å världsmarknaden, under det de senare borde anses såsom orsaker av mera lokal natur. I sistberörda avseende yttrades i ifrågavarande utredning bland annat:

»Att tullskyddet i och för sig inverkar i högre eller lägre grad prisstegrande, torde icke behöva närmare förklaras och bekräftas för de sista årens vidkommande av varuprisstatistiken från de länder, där mera avsevärda tullförhöjningar ägt rum, såsom Förenta staterna och Tyskland. De monopolistiska sammanslutningarnas betydelse för prisbildningen torde närmast bestå däri, att det för handen varande tullskyddet mera effektivt kan utnyttjas än vad fallet är vid fri konkurrens. Även utöver tullgränsen kan emellertid en monopolartad sammanslutning stegra priserna såväl för en lokal marknad med mera begränsad tillgång som även på världsmarknaden. I sistnämnda fall torde som regel böra förutsättas, att sammanslutningen behärskar den internationella marknaden, om också ingalunda saknats exempel på, att en trust av nationell omfattning kunnat upprätthålla priser, som överstigit den av tullgränsen betingade nivån.»

Redan av dessa kortfattade antydningar syntes framgå, huru invecklat och svårlöst dyrtidsproblemet vore. Men, såsom utskottet från början betonat, det vore å andra sidan av den allra största vikt, att frågan ingående och allsidigt studerades, på det åtgärder till lättnad för särskilt den mindre burgna delen av befolkningen måtte kunna vidtagas.

Utskottet ansåge därför, att en utredning av tullsystemets verkningar borde ingå som ett viktigt moment i den redan igångsatta undersökningen angående dyrtiden och botemedlen mot densamma. Vid handläggningen av denna utredning måste emellertid starkt beaktas, att under den tid det protektionistiska systemet varit gällande en mångsidig industri vuxit upp i vårt land samt att betydande kapital och, framför allt, stora arbetarskarors intressen vore förbundna med denna industri, ävensom att det svenska jordbruket under loppet av en generation inrättat

sig efter de förhållanden, som det bestående tullskyddet skapat. Det vore därför av största vikt, att de åtgärder, som vidtoges, vore väl övervägda och genomtänkta, emedan ett motsatt tillvägagångssätt kunde medföra bristande tillit till stabiliteten hos våra ekonomiska förhållanden och därigenom inverka ofördelaktigt på våra näringars vidare utveckling. Detta förhållande vore av sådan vikt, att man till och med borde söka undvika skenet av att vilja vidtaga brådstörtade åtgärder. Under det att motionärerna ifrågasatt en undersökning i bestämt syfte, nämligen angående sättet för utvecklingen av Sveriges näringspolitik i riktning mot frihandel, vore det följaktligen enligt utskottets mening en utredning av strängt objektiv natur, som borde företagas; det vore därför givet, att genom förordandet av en sådan utredning utskottet icke avsåge att inbjuda riksdagen att på något sätt intaga ställning till frågan om de åtgärder, för vilka i sinom tid en verkställd undersökning kunde åberopas såsom stöd. Därjämte ville utskottet framhålla, att utredningen borde vara allsidig, så att den icke enbart eller huvudsakligen toge sikte på de s. k. livsmedelstullarna utan i fullt lika hög grad på industritullarna. Detta vore så mycket nödvändigare, som systemet bildade ett helt, vars olika delar vore beroende av varandra och därför måste behandlas i sitt inbördes sammanhang.

En sådan objektiv och allsidig utredning angående tullsystemets verkningar skulle enligt utskottets förmenande vara till gagn icke blott för att vinna inblick i systemets inverkan på levnadskostnaderna utan även i annat avseende. Kommerskollegium och generaltullstyrelsen hade beklagat, att det förslag till tulltaxa, som lades till grund för förhandlingarna angående den senaste handelstraktaten med Tyskland, icke erhållit stödet av »en allsidig utredning i fråga om de verkningar, skyddssystemet hittills visat sig medföra». Om nu en dylik utredning vidtoges i samband med dyrtidsutredningen, skulle man vid de underhandlingar, som antagligen om någon tid åter komme att upptagas i och för ett eventuellt förnyande av den tyska handelstraktaten, hava beaktat den angelägenhet, varom ämbetsverken erinrat.

Regeringen hade enligt vad känt vore sin uppmärksamhet starkt fästad vid dyrtidsproblemet. Den hade redan vidtagit vissa förberedande åtgärder för frågans undersökning, och det hade även förklarats, att det vore regeringens bestämda avsikt att gå vidare på den inslagna vägen. Utskottet vore övertygat därom, att, när sålunda problemet om orsakerna till levnadskostnadernas stegring upptoges till fortsatt utredning, en sådan utredning måste komma att omfatta även den fråga, med vilken utskottet i förevarande sammanhang närmast sysselsatt sig, nämligen tull-

skyddssystemets ekonomiska verkningar. En allsidig utredning av de på levnadskostnadernas ökning inverkande faktorerna kunde uppenbarligen icke ske, utan att även tullskyddssystemets verkningar därvid noga undersöktes.

Under sådana förhållande kunde det sättas i fråga, huruvida någon framställning från riksdagens sida i saken skulle vara behövlig. Utskottet ansåge emellertid, att frågan vore av så stor vikt, att en dylik framställning hade goda skäl för sig, så mycket mera som regeringen härigenom kunde få ett oförtydbart uttryck för de allmänna bekymmer, som levnadskostnadernas stegring på de mest skilda håll framkallat, och därjämte ett stöd för fortsatt energiskt arbete på detta område.

I anslutning till vad sålunda anförts ansåge sig utskottet därför böra hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med fullföljandet av de påbörjade undersökningarna angående orsakerna till levnadskostnadernas stegring och medlen häremot även måtte låta verkställa en objektiv och allsidig utredning av det gällande tullsystemets verkningar.

Andra kammaren beslutade väl i överensstämmelse med utskottets förslag, men frågan förföll, enär första kammaren beslutade, att motionen ej skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd, därvid följande en vid utskottets betänkande fogad reservation, däri bland annat anförts, att majoriteten inom utskottet icke velat tillstyrka bifall till motionen av den orsak, att utskottet i det stora hela icke kunnat gilla de av motionärerna framförda motiven; att en sådan ståndpunkt konsekvent borde hava föranlett en hemställan om avslag å motionen; att utskottet emellertid i stället tagit motionen till anledning att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en helt annan utredning än den motionärerna föreslagit; att reservanterna icke kunnat biträda ett sådant förslag redan av den orsak att en utredning, som begärdes på grund av en motion, enligt reservanternas åsikt aldrig kunde anses vara förutsättningslös, huru starkt man än framhölle kravet på objektivitet och allsidighet; samt att, då alltså enligt reservanternas förmenande den av utskottet begärda utredningen ovillkorligen måste tänkas med den av motionärerna framställda motiveringen såsom bakgrund och då denna motivering vore i många avseenden vilseledande, reservanterna ansett, att densamma bort föranleda ett mera ingående bemötande än som i utskottsbetänkandet kommit den till del. Härefter bemöta reservanterna i olika avseenden vad i motionen uttalats och påpeka därvid det säregna tullpolitiska läge, som just då rådde i Europa. Enär — fortsätta reservanterna härefter — de flesta handelsfördrag utlöpte år 1917, påginge i ett stort antal länder ett intensivt arbete för att man skulle vara väl för-

beredd till de förhandlingar, som dessförinnan komme att föras. Reservanterna ansåge det ej lämpligt att i det förevarande sammanhanget närmare ingå på dessa internationella frågor, men läget vore sådant, att ingen med saken någorlunda förtrogen kunde dölja för sig, att därest vi vid denna tidpunkt icke vore rustade med försvars- och bytesmedel, den period av ekonomiskt och därmed kulturellt framåtskridande, som rått och ännu rådde i vårt land, syntes vara tillända. Reservanterna sluta med att framhålla, att redan ett riksdagens beslut om en utredning, även av den modifierade art utskottet föreslagit, men dock med motionen såsom utgångspunkt, utan tvivel skulle medföra en känsla av osäkerhet, en allvarlig förstämning och betänksamhet hos den svenska produktionens män, samt föranleda en stagnation inom den privata företagsamheten, vartill säkerligen skulle komma, att den utländska konkurrensen, som på grund av en målmedveten och följdriktig svensk tullpolitik dittills sett sina avsättningsmöjligheter på vårt land förminskade, med förnyade krafter och eventuellt med ekonomiska uppoffringar skulle söka tränga sig in för att i den mån tullpolitiken omlades vara beredd att fullständigt erövra den svenska marknaden.

Vid 1913 års riksdag väcktes vidare en motion om ändring i tullsatserna å spannmål, vilken motion ej heller vann riksdagens bifall. Med anledning av motionen yttrade bevillningsutskottet, att den till stöd för detta förslag anförda motiveringen syftade till en omläggning av gällande tullsystem i dess helhet i riktning mot frihandel, men att motionärerna i sitt yrkande stannat vid att föreslå nedsättning endast av spannmålstullarna. Enligt utskottets mening ägde emellertid de sistnämnda liksom över huvud livsmedelstullarna ett så intimt samband med de tullar, som utgjorde skydd för industriens alster, att en väsentlig nedsättning av de förra säkerligen skulle påkalla förändringar även med avseende å de senare. I sådant hänseende kunde påpekas, att jordbruket och dess binäringar i deras egenskap av viktiga avsättningsområden för landets industri rönte påverkan av de högre priser på arbetskraft och redskap, som betingades av det tullskydd, industrien åtnjöte. Då sålunda ett närmare ingående på det i motionen framställda förslaget skulle förutsätta en utredning, som komme att gälla så gott som hela det nuvarande tullsystemet, hemställde utskottet, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Till detta principiella uttalande hänvisade bevillningsutskottet vid avstyrkande av två likaledes vid 1913 års riksdag väckta motioner om upphävande av tullarna på korn och smör, vilka motioner ej heller av riksdagen biföllos.

I motioner vid 1914 års riksdagar återupptogs yrkandet om en skyndsam utredning angående på vad sätt Sveriges handelspolitik måtte utvecklas i riktning mot frihandel, men ej heller dessa yrkanden föranledde någon riksdagens åtgärd.

Likaledes framställdes vid 1914 års riksdagar ånyo motionsvis förslag om ändring i tullsatserna å spannmål. I betänkande med anledning härav åberopade bevillningsutskottet sitt uttalande i ämnet vid 1913 års riksdag. Förslaget vann ej heller riksdagens bifall.

Under de riksdagar, som ägt rum efter det kriget utbröt, hava motionsvis åtskilliga framställningar gjorts i tullfrågor, ofta åsyftande tullfrihet för vissa varor. Somliga av dessa frågor hava avgjorts på förhanden varande skäl och utan hänsyn till allmännare näringspolitiska spörsmål. Men beträffande andra hava vidare synpunkter anlagts med följd såsom regel, att förslagen ej föranlett någon åtgärd. Och härvid hava från bevillningsutskottets sida gjorts uttalanden, såsom att det allvarliga tidsläget måste anses bjuda att med största varsamhet inlåta sig på sådana väsentligare ändringar i näringspolitiken, som icke vore direkt betingade av krisen, ävensom att det syntes i hög grad vanskligt att för närvarande bilda sig någon föreställning om de villkor, som kunde komma att möta svensk industri under den tid, som följde närmast efter krigstillståndet, och att inför de överraskningar av olika slag inom handelspolitikens område, på vilka man då syntes böra vara beredd, det icke synts tillrådligt att nu borttaga ett tullskydd, som industrien haft att påräkna under normala förhållanden.

Därest man med ledning av vad sålunda anförts söker komma till en uppfattning av riksdagens ställning till den redan i ämbetsverkens utlåtande över tulltaxekommitténs betänkande berörda frågan om en allsidig utredning angående tullsystemets verkningar, torde man ej kunna finna annat än att riksdagen principiellt måste vara för en *sådan* utredning. Att riksdagen, då tidigare anledning att påkalla en utredning av ifrågavarande slag förelåg, ej så gjort synes hava berott dels därpå, att omständigheterna vid tulltaxerevisionens genomförande gjorde föranstaltandet av en dylik utredning i *det* sammanhanget olämpligt, och dels, när frågan senare upptogs, därpå att den framträtt i sammanhang, som ansetts ej kunna undgå att giva den ifrågasatta utredningen viss på förhand mer eller mindre bestämt anvisad riktning. En riksdagens mening om förefintligt behov av en tullutredning torde återigen kunna direkt utläsas därav, att, som av det förut sagda framgår, ett närmare ingående på framställda betydelsefulla tullförslag förklarats förutsätta en mer

omfattande utredning och att förslagen därför ej kunnat föranleda till någon riksdagens åtgärd. En liknande åskådning torde väl ock få anses ytterst ligga till grund för den avvaktande hållning, riksdagen de senaste åren intagit vid behandlingen av vissa tullfrågor.

Såsom ovan framhållits, hade förarbetena till 1910 års tulltaxerevision icke kommit att omfatta en allmän utredning om tullsystemets verkningar. Det är även förut angivet, att huvudsyftet med denna revision var att göra tulltaxan bättre lämpad såsom grundval för handelspolitiska traktatunderhandlingar med främmande makter. Den år 1911 mellan Sverige och Tyska riket avslutade handels- och sjöfartstraktaten, vilken såsom icke uppsagd ännu gäller, kommer även utan uppsägelse att träda ur kraft den 1 januari 1921. Under normala förhållanden skulle antagligen underhandlingar angående en eventuell ny traktat således hava varit snart förestående. Om under det allmänna osäkerhetstillstånd, som nu råder, det må finnas lämpligt att upptaga dylika förhandlingar, därom har utskottet tydligtvis icke att uttala något omdöme. Men, huru förhållandena än må komma att gestalta sig, torde det efter utskottets mening vara en angelägenhet av högsta vikt, att intet underlåtes, som kan vara ägnat att för den tid, som kommer, förbereda tillvaratagandet av Sveriges ekonomiska och kommersiella intressen i förhållande till utlandet. Det är uppenbarligen uteslutet att kunna för närvarande ens närmelsevis bedöma de faktorer, med vilka det måste räknas vid ett framtida ordnande av handelspolitiska avtal med främmande makter. Men det bör icke blundas för den möjligheten, att efter världskrigets slut verkningarna av de stora staternas eller maktkoalitionernas ekonomiska politik kunna för oss bliva synnerligen ödesdigra och sätta vårt ekonomiska och därmed kanske även vårt politiska oberoende i fara. Såvitt man kan se, torde läget vara huvudsakligen detsamma för våra skandinaviska grannar Norge och Danmark. Det samförstånd, som under krigstiden inletts och utvecklats med dessa våra grannar, även på varuutbytets område, synes inbjuda till övervägande av möjligheterna till ett visst samgående, om förhållandena skulle påkalla sådant, för att möta den fara, som nyss blivit antydd. I varje fall måste det vara av oerhört stor betydelse för oss, att vi icke komma att stå oförberedda inför stundande händelser, och till en sådan beredelse hör utan tvivel, att den handelspolitiska rustning, som gällande tullsystem skulle erbjuda, underkastas en allsidig och objektiv granskning med hänsyn till de verkningar, den hittills visat sig medföra för vårt näringsliv samt vår enskilda och allmänna hushållning.

En sådan utredning betingas för övrigt även av andra omständigheter. Under de trettio år, som förflutit efter det nu gällande tullsystemets genombrott i vårt land, har den ekonomiska utvecklingen antagit mått, som väl tidigare näppeligen kunde förutses. Denna utveckling har också på näringslivets område skapat förhållanden, i många hänseenden olika dem, vilka rådde vid systemets tillkomst. Förut jämförelsevis svaga eller tynande näringsgrenar hava vuxit sig starka, andra åter kunna visa tillbakagång, och nya hava uppkommit. Men den företeelse, som kanske mest bidragit till att ändra och delvis omkasta förut rådande förhållanden, torde otvivelaktigt hava varit de stora företags- och kapitalsammanslutningarna, vilka i hög grad synas hava gynnats genom möjligheterna att medelst trust- och kartellbildningar utnyttja tullskyddet i monopolistiskt syfte. En utredning angående tullskyddssystemets verkningar på näringslivets skilda områden, vars avsaknad redan 1909 kunde med fog beklagas såsom en brist, torde därför nu vara än mera av behovet påkallad.

Ur olika synpunkter, bland vilka utskottet här sökt framhålla några av de efter utskottets mening viktigaste, har utskottet kommit till den övertygelsen, att en allsidig och objektiv utredning rörande det gällande tullskyddssystemets verkningar bör snarast möjligt åvägabringas. Utskottet vill därjämte betona, att vid utförandet av denna utredning skyldig hänsyn bör tagas lika mycket till produktionens som till konsumenternas berättigade intressen, samt att systemets såväl handelspolitiska som statsfinansiella betydelse måste beaktas, och utskottet håller före, att, oavsett skilda och, delvis åtminstone, oförenliga meningar rörande frihandel eller tullskydd, alla borde kunna enas i påkallandet av en *sådan* utredning.

På grund av vad sålunda anförts anser sig bevillningsutskottet, med åberopande av den utskottet i § 40 av riksdagsordningen medgivna befogenhet, böra hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning av det gällande tullsystemets verkningar samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen giver anledning.

Stockholm den 8 mars 1918.

På bevillningsutskottets vägnar:

ALEXIS HAMMARSTRÖM.

Reservation

av herrar *Hammarström*, *Ollas Ericsson*, *Antonsson*, *Östberg*, *Nilsson* i Bonarp, *Jonsson* i Hökhult, *Berg* i Staby, *Knaust* och *Forssman*, vilka anfört:

Den i föreliggande memorial meddelade historiken visar, att allt sedan tulltaxans senaste revision oavlåtliga försök gjorts att förmå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om igångsättande av en sådan utredning angående gällande tullsystems verkningar som den nu av utskottet ifrågasatta. En dylik utredning, av huru stort intresse den än i och för sig må anses vara, på sätt ock 1910 års bevillningsutskott erinrat, måste emellertid vara avsedd att tjäna något praktiskt syfte, och hava i detta hänseende efter omständigheterna olika ändamål fått vid olika tillfällen, då frågan förevarit, träda i förgrunden. Så hade vid 1910 års riksdag motionärer i frågan hänvisat till lämpligheten av tullskyddssystemets avskrivning eller modifiering och framhållit, att vid den ifrågasatta utredningen borde särskilt beaktas i vad mån livsmedelstullarna verkade till fördyring av levnadskostnaderna. Sedermera har ju icke utan skäl gjorts gällande, att behandlingen av sistberörda fråga snarast borde ingå som ett led i en mera omfattande och, efter vad upplyst blivit, redan före världskrigets utbrott igångsatt undersökning angående dyrtiden och botemedlen mot densamma.

Beträffande tiden efter år 1910 har vid flera tillfällen, då inom riksdagen förslag väckts rörande utredning av frågan om gällande tullsystems verkningar, detta skett i sammanhang med yrkande om vår tullagstiftnings omläggning i riktning mot frihandel, samtidigt varmed också vanligen livsmedelstullarnas avskaffande påyrkats.

Vid innevarande riksdag har jämväl ett förslag i sistberörda syfte väckts genom motion II: 189 av herr Månsson i Hagaström m. fl. med yrkande om tullfrihet för omalen och malen spannmål, och sambandet mellan denna motion samt det i förevarande memorial framförda yrkandet har varit påtagligt, om än detta senare på grund av särskilda omständigheter kommit att framföras fristående.

Det har vid sådant förhållande icke varit oss möjligt att bortse från de tungt vägande skäl, som, enligt vad jämväl memorialet innehåller, reservanterna inom 1913 års bevillningsutskott anförde mot begäran om en utredning av ifrågavarande beskaffenhet, ställd mot en sådan bakgrund, som nyss angivits. Vi hålla vidare för vår del före, att betänkligheterna

mot en omläggning av vår tullpolitik måste vid nuvarande tidpunkt vara ännu större än år 1913, då för närvarande allt tyder på att man för framtiden har att räkna med till och med skärpning av den ekonomiska kampen olika nationer emellan. Också har ju bevillningsutskottet, såsom av memorialet framgår, vid upprepade tillfällen under krisåren varnat mot ändringar i vår näringspolitik, vilka icke vore direkt betingade av kristiden, och framhållit det i hög grad vanskliga i att kunna bilda sig någon föreställning om framtiden för svenskt näringsliv. Men just av sådan grund föreställa vi oss ock, att en utredning, sådan som den nu ifrågasatta, för tillfället skulle bliva ännu mindre praktiskt fruktbärande än någonsin, försåvitt den skulle avse att tjäna handelspolitiska syften.

Med fullt fog framhålles i memorialet angelägenheten av att Sverige rustar sig i avsikt att tillvarataga sina ekonomiska och kommersiella intressen i förhållande till utlandet för den tid, som stundar. De utredningar, som för detta ändamål krävas, torde dock helt säkert mera vara specialutredningar av teknisk innebörd på skilda områden än en sådan allmän statistisk-nationalekonomisk undersökning, som memorialet synes åsyfta och vars positiva resultat sannolikt icke skulle erbjuda tillförlitligare ledning för vår handels- och tullpolitik än den mera lättillgängliga erfarenhet om vårt näringsliv, som kristiden omedelbart lämnat.

Att den tekniska utredning, som efter vad nyss framhållits, torde erfordras för att vårt land skall kunna stå rustat till eventuella förhandlingar angående handelspolitiska avtal med främmande makter, bör omfatta jämväl en undersökning i vad mån näringslivets utveckling sedan senaste tulltaxerevision kan påkalla jämkningar i tulltaxan är självfallet, likasom ock att densamma måste komma att i erforderlig utsträckning omfatta granskning av gällande tullagstiftnings inverkan på näringslivet.

Undersökningar av det slag, som nu betecknats såsom nödiga, hava emellertid redan länge pågått, anordnade av Kungl. Maj:t. Vi tillåta oss med avseende härå att erinra om det svar, som dåvarande chefen för finansdepartementet den 14 augusti 1914 meddelade på en i andra kammaren av friherre E. Palmstierna interpellationsvis framställd förfrågan om det vore regeringens avsikt att, särskilt med hänsyn till förestående traktatsunderhandlingar, verkställa en utredning angående tullsystemets verkningar och för den händelse så vore förhållandet, på vad sätt denna utredning skulle utföras.

I sitt svar härå meddelade chefen för finansdepartementet, att en utredning för angivna ändamål redan blivit igångsatt i det att Kungl. Maj:t den 24 nästförutgångna april uppdragit åt kommerskollegium att verkställa förberedande utredningar i och för motsedda förhandlingar av

nyssberörda slag samt avgiva de förslag, vartill utredningarna kunde föranleda. Sedan närmare upplysningar lämnats angående sättet för utredningens anordnande, i vilket avseende meddelades, att kollegium skulle vid utredningen biträdas av särskilda för ändamålet adjungerade ledamöter, förekom icke vidare överläggning i frågan än att interpellanten förklarade sig fullt tillfredsställd med svaret. Enligt vad vi varit i tillfälle att förvissa oss om har denna utredning därefter i behörig ordning fortgått och ingen som helst anledning lärer förefinnas till det antagande, att densamma icke skulle inom erforderlig tid slutföras.

Ur handelspolitisk synpunkt lärer vid sådant förhållande skäl icke föreligga till framställning från riksdagens sida i denna angelägenhet, som utskottet under nu angivna omständigheter och i saknad av någon till utskottet remitterad framställning i frågan enligt vårt förmenande icke haft anledning att nu behandla. Med denna uppfattning hava vi ock inom utskottet motsatt oss avlåtande av förevarande memorial.